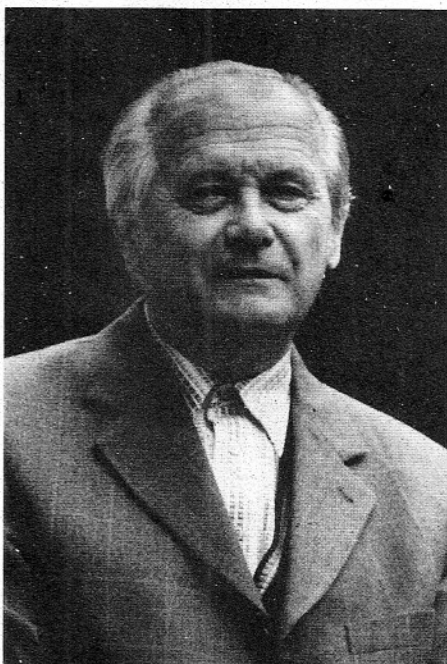

Sedmdesát let Jana Buchara

Před deseti lety (Živa 1992; 3: 140) jsme zakončili článek k životnímu jubileu prof. RNDr. Jana Buchara, DrSc. úvahou, zda — vzhledem k vitalitě jubilatově — není datum jeho narození 18. února 1932 překlep v rodném listě. Při dalších kulatých mčnicích první číslci prožitých let ze šestky na sedmičku radostně konstatujeme, a jistě nám to potvrdí i všichni Bucharovi přátelé a spolupracovníci, že to je za tu dobu vlastně jediná podstatná a patrná změna. Jinak je pan profesor stále stejný. Vzhledem, elánem, ochotou pomoci, poradit, povzbudit.

Jan Buchar je duchovním otcem české arachnologické školy. Přátelé Češi na něj volávají Honzo! Přátelé cizinci, kterým není dáno proniknout do tajů skloňování češtiny, na něj volávají Jan! Protože odborný profil Jana Buchara byl již probrán u příležitosti jeho šedesátin ve zmíněné Živě a pčtasedesátin v časopisu Acta Soc. Zool. Bohem. 61, zamčříme se na jubilatovu činnost v posledních letech.

J. Buchar byl v r. 1994 jmenován profesorem zoologie. Stále přednáší na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy speciální zoologii bezobratlých, arachnologii, faunu České republiky a Slovenska, ochranu bezobratlých a jejich využití při biotekce. Rovněž vede cvičení včetně terénních. V poslední době vedl dizertace šesti doktorandů. Je předsedou komise pro obhajoby kandidátských dizertací při Ústavu

biologie obratlovců AV ČR v Brně. Účastní se vědeckých setkání tuzemských i zahraničních — v poslední době např. arachnologických symposií v Polsku, Itálii, Švýcarsku, na Slovensku. Ve své vědecké činnosti se nyní věnuje především studiu slíďáků Mediteránu, Kavkazu, Himálaje a Bhútánu. Významný objev však učinil také na našem území: popsal nový druh slíďáka *Alopecosa psammophila* nalezeného v okolí Bzence.

Nadále je předsedou Arachnologické sekce ČSE. Posledních šest let pracoval J. Buchar spolu s V. Růžickou na přípravě Katalogu pavouků ČR. Touto problematikou se zabývá už od konce 50. let, kdy pověsil na hřebíček studium ptáků i prvoků a za-

čal se cele věnovat studiu pavouků. Intenzivní závěrečná práce, podpořená dvěma granty GA ČR, byla završena knižním vydáním katalogu. Je v něm blíže charakterizováno všech 830 druhů pavouků dnes počítaných k arachnofauně ČR. Toto úctyhodné dílo je bezpochyby současným nejlepším národním katalogem pavouků na světě. Rozšíření každého druhu je znázorněno na síťové mapě republiky, pro biology dnes nepostradatelné pomůcce, kterou vydala před dvaceti lety Česká zoologická společnost právě na základě iniciativy J. Buchara.

Janova schopnost odhadu obtížně určitelného materiálu je samozřejmě dána celoživotními zkušenostmi, ale přece jen někdy hraničí s jasnovidectvím. K příkladu uvedenému právě v Živě před deseti lety, kdy Jan determinoval vzorek jednoho z níže podepsaných arachnologů ještě ukrytý v epruvetě v kapsě a to už pouze podle jeho radostného sdělení, že zcela jistě jde o nový druh, přibýly příklady další. Postrachem nás arachnologů je čeled' plachetnatkovitých (*Linyphiidae*), čítající dnes v České republice na 300 druhů. Jsou to většinou drobné druhy, které si jsou často podobné jako vejce vejci. Jednou jsme měli pod mikroskopem samičku nějakého druhu rodu *Leptyphantes*. Jan vzorek prohlížel a posléze pravil: „to mi něco říká, je to pruhované jako zebra, jako zebra...“ Příčné pruhování mají desítky druhů tohoto rodu, takže ten exemplář pod optikou nebyl vůbec nic mimořádného. Ale Jan dále mumlal jakási arachnologická zaklínadla, pak náhle hmátl do jedné z krabic a vynesl na světlo Boží zažloutlý separát s názvem *Leptyphantes zebrius*. Nevěřili jsme. Šlo skutečně o nový druh pro Českou republiku...

Antonín Kůrka
Vlastimil Růžicka

Bořivoj Novák odešel

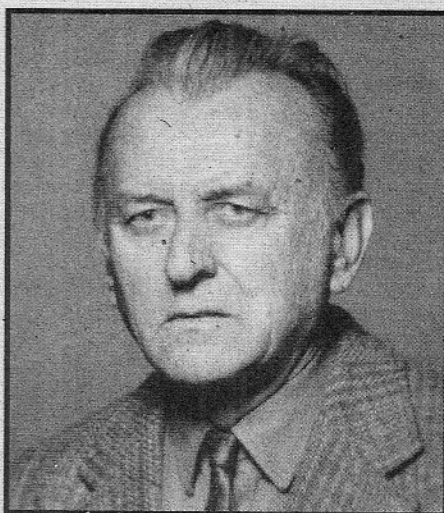
Dne 13. února 2002 zemřel náhle prof. RNDr. Bořivoj Novák, DrSc., emeritní vedoucí Katedry zoologie a ekologie člověka na Přírodovědecké fakultě v Olomouci. Narodil se 27. března 1920 v Polici na Šumpersku. Maturoval na gymnázium v Litovli v r. 1939 a začal studovat na lékařské fakultě v Brně — ovšem jen do zavření českých vysokých škol. Za války byl pomocným dělníkem a po jejím skončení pokračoval ve studiu na Pedagogické fakultě v Olomouci obor přírodopis-zemčpis; v r. 1950 získal titul PaedDr. Na této fakultě se také stal v r. 1959 odborným asistentem, později docentem a v r. 1979 univerzitním profesorem. Obhájil titul doktora biologických věd.

Na Pedagogické fakultě byl jeho učitelem prof. V. Teyrovský, jenž jako ekolog a etolog usměrnil jeho pozdější zamčření. Věnoval se výzkumu polních entomocenůz, především střevlíkovitým broukům. Sledoval je na polích Hané skoro tři desčt-

ky let. Zajímaly ho rozdíly mezi výskytem na polích s krátkou dobou vývoje rostliny (jarní brambory, jarní ječmen), střední dobou vývoje plodiny (ječmen či cukrová řepa) a s vývojem přecházejícím z jednoho roku do druhého (tedy ozimy či dokonce vícefetě plodiny, jako je vojtěška). Ke sledování a výzkumu polních střevlíkovitých a dalších zástupců tzv. epigeonu používal zemní pasti, zakopané až po okraj do půdy, a to buď s návnadou, nebo jen s konzervační tekutinou. A zde se projevil jeho etologický talent. Jako zemní pasti využíval nejen obvyklé litrové sklenice, ale i pasti značně větší, aby mohl počítat náhodnost pádu brouků do nich. Zajímal se o denní a noční aktivitu střevlíkovitých, a tak používal i složité pasti poháněné hodinovým strojem, které se po dvou hodinách otáčely a umožňovaly přesně určovat denní rytmy sledovaných jedinců. Pozoroval také, které druhy a jak rychle přecházejí např. z okolních lesních biotopů do polních kultur.

Druhou jeho oblíbenou skupinou byli hrobařci. Pomocí zemních pastí s návnadou studoval jejich konkurenci v biotopch. Celkem tak zpracoval přes 30 metodických pojednání o různých druzích živočichů.

V 80. letech se věnoval výzkumu těžkých kovů v polních cenózách a jejich pře-

chodu přes potravní řetězec do hmyzu.

Byl výborným znalcem Hané a života zdejších lidí, včetně hanáckého nářečí. V 90. letech napsal v zábřežské hanáčině dvě knihy povídek pod názvy Hdese hdese na Hané a Maglajz na Hané? Vyšly pod pseudonymem Jozef Ludvík Srda (jméno jeho předků). Spolupracovníci i čtenáři povídek budou na prof. Bořivoje Nováka vděčně vzpomínat.

Václav Skubavý